

Versterken universitaire Frisistiek: knelpunten en oplossingen

Achtergrond

Met het ondertekenen van het Europees Handvest voor Regionale of Minderheidstalen (COE, 1992) heeft Nederland zich gecommitteerd aan het faciliteren van Fries als universitair onderwerp¹. In de voorgaande bestuursafspraken tussen het Rijk en provincie Fryslân (BFTK) zijn hiertoe verantwoordelijkheden vastgelegd voor beide overheden. Zo zijn in de afgelopen looptijd van de bestuursafpraak (4 jaar) met behulp van een jaarlijkse subsidie van beide overheden projecten onder verantwoordelijkheid van de leerstoel Fries aan de Rijksuniversiteit Groningen verzorgd².

Belang universitaire Frisistiek

De universitaire Frisistiek is de laatste schakel in de *doorgaande leerlijn Fries*: het aanbieden van Fries vanaf de kinderopvang tot aan de universiteit: *fan pjut oant promovendus* (van peuter tot promovendus).

Onderzoek op het gebied van de Frisistiek is noodzakelijk om relevante kennis over de taalsituatie, taalverandering, meertaligheid en (on)geletterdheid op peil te houden. Alleen wanneer er specialisten op het gebied van de Friese taal en cultuur tot op het hoogste niveau worden opgeleid, kan het vakgebied zich verder blijven ontwikkelen.

De Friese maatschappij heeft bovendien behoefte aan veel meer werknemers met uitstekende beheersing van het Fries en met kennis van processen van bijvoorbeeld taalverandering en meertaligheid of (on)geletterdheid dan er nu afstuderen. Te denken valt aan journalisten, medewerkers van de Provincie, docenten aan lagere en middelbare scholen, curatoren in musea, maar ook aan mensen werkend in bijvoorbeeld de zorg of het bedrijfsleven.

Fries aan de Rijksuniversiteit Groningen

Studenten hebben momenteel de mogelijkheid zich te bekwamen in de Frisistiek door te opteren voor de specialisatie Fries binnen de BA-opleiding *Minorities and Multilingualism*. De vakken uit deze specialisatie zijn ook toegankelijk als keuzevak voor studenten van andere studies. Voor de Master kunnen studenten terecht de enige academische lerarenopleiding Fries in Nederland, in samenwerking met NHL/Stenden. Op de Campus Fryslân in Leeuwarden kunnen studenten een master Multilingualism volgen waarbinnen ook ruimte is voor Fries.

Comex, 7th evaluation report

De committee of experts van de raad van Europa die toeziet op naleving van het Handvest door Nederland oordeelde afgelopen zomer dat “over het geheel genomen de positie van het Fries op universiteiten sinds de eerste evaluatie in 2001 voortdurend verzwakt is” en dat “het onderwijssysteem voor het Fries verbeterd moet worden” en verzocht daarop de Nederlandse autoriteiten de onderwijsstructuur voor het Fries te versterken (COE, 2023).

¹ Article 8.1eii: provide facilities for the study of Frisian as a university and higher education subject.

² De Universiteit Groningen matchet de subsidie van rijk en provincie met de financiering van de hoogleraar.

Knelpunten en oplossingen

- Knelpunten

Financiering/organisatie:

De huidige financieringsvorm is niet structureel en niet toereikend. Dit zorgt ervoor dat een opleiding Fries te veel vergt van een universiteit. Kort gezegd is het niet mogelijk met een dergelijke instabiele financiering een volwaardig onderwijsaanbod te kunnen bieden.

Studenten aantrekken:

Ervaring uit het verleden leert dat veel hoofdvakstudenten Fries hun studie Fries als tweede BA volgden. Sinds de maatregelen rond verkorting van de studieduur en kosten voor een tweede studie is deze instroom volledig weggevallen, wat geleid heeft tot de dramatische terugloop in hoofdvakstudenten Fries.

- Oplossingen

Stabiele financiering:

Om een volwaardige onderwijsaanbod te kunnen bieden op zowel BA- als MA-niveau is een financieringsvorm nodig die verder reikt dan de duur van één BFTK. Nederland zou zijn verantwoordelijkheid voor het faciliteren van Fries op universitair niveau beter kunnen borgen door de financiering aan de universiteit Groningen te koppelen aan de looptijd van het Handvest.

Studenten aantrekken:

Daar waar vanuit landelijke regelingen (financiële) belemmeringen bestaan voor het volgen van een tweede studie, zouden die weggenomen moeten worden door het Rijk,, zoals dat ook gedaan is met opleidingen op het gebied van zorg en onderwijs. Voor dergelijke opleidingen geldt ook dat het Rijk zorgt voor bekostiging van de studenten, zodat er geen instellingscollegegeld betaald hoeft te worden door studenten en universiteiten geen extra kosten maken.

Bronnen:

Council of Europe (COE) (Strasbourg) (1992). *European charter for regional or minority languages*. Text of the European Charter for Regional or Minority Languages - European Charter for Regional
or Minority Languages (coe.int)

Council of Europe (COE) (Strasbourg) (2023). *Seventh Evaluation Report on the Netherlands*. <https://rm.coe.int/netherlandsecrml7-en/1680aa8930>